

Staden som tjänsteleverantör

Socialtjänstens handläggning av beslut likvärdig och jämlik oavsett kön

Utvecklingsområdet fokuserar på individ- och familjeomsorgen/funktionshindern och äldreomsorgens handläggning av beslut om individuellt behovsprövade insatser enligt de regelverk som gäller inom ekonomiskt bistånd, insatser mot hemlöshet, stöd till våldsoffer, social barn- och ungdomsvård, missbruks- och beroendevård, insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning samt äldreomsorg. Verksamhetens yttersta syfte är att möta medborgarnas behov av hjälp och stöd. Målgruppen är människor som befinner sig i en utsatt situation, där beslut om individuellt behovsprövade insatser inom socialtjänsten innebär en utövning av makt gentemot individerna. För att säkerställa att varje individ ska få sina behov tillgodosedda på ett likvärdigt och rättssäkert sätt ska socialtjänstprocessen kvalitetssäkras utifrån ett jämställdhets- och likabehandlingsperspektiv. Detta arbetssätt bidrar också till en jämställd hälsa och jämlika livsvillkor.

Enligt Socialstyrelsens nationella uppföljning och utvärdering av jämställdhetsarbetet inom individ- och familjeomsorgen, funktionshinderområdet och äldreomsorgen, konstateras skillnader utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Kvinnor och män, flickor och pojkar som är i behov av insatser enligt SoL och LSS bedöms inte likvärdigt.

Socialstyrelsens Öppna jämförelser 2016 visar även att det är få kommuner (inklusive Göteborgs stad) som arbetar med systematisk uppföljning och uppföljning med jämställdhetsperspektiv för att kvalitetsutveckla verksamheten¹.

De stadsdelar som bedriver ett aktivt arbete med dessa frågor, använder sig av könsuppdelad statistik och genomför ärendeanalyser och vidtar åtgärder för att förbättra osakliga skillnader kopplat till kön i handläggningen. Detta arbete bör utvecklas till att omfatta samtliga stadsdelar. Skillnader finns, men det saknas systematik för att ta reda på hur de uppstår och vad som ska göras för att motverka osakliga skillnader i den löpande verksamheten. Hur kön samspelar med andra diskrimineringsgrunder måste också beaktas.

---

¹ Socialstyrelsens lägesrapporter ”Tillståndet och utvecklingen inom hälso- och sjukvård och socialtjänst” (2015), ”Mot en mer jämställd sjukvård och socialtjänst” (2008); Socialstyrelsens publikationer inom jämlik socialtjänst: <http://www.socialstyrelsen.se/jamlikhalsavardochomsorg/jamliksocialtjanst>

Socialtjänstens handläggning av beslut likvärdig och jämlik oavsett kön

Mål:

Handläggningen av beslut inom individ- och familjeomsorgen/funktionshinder och äldreomsorgen ska vara jämlik så att den enskilde får rätt insatser utifrån dennes behov oavsett kön

Förväntade långsiktiga effekter:

- Handläggningen rättssäker och jämlik oavsett kön inom IFO/FH och äldreomsorgen

Förväntade kortsiktiga effekter:

- Beslut om insatser mer jämlik mellan könen, (genom att jämställdhets- och likabehandlingsperspektiv finns med i de rutiner, verktyg och metoder som är kopplade till processens alla steg, som en del i det ordinarie kvalitetsarbetet).

Effektindikatorer

- Socialstyrelsens brukarundersökning – om handläggarens beslut är anpassat till brukarens behov utifrån kön, ålder och upplevd hälsa
- Socialstyrelsens öppna jämförelser stadsdelsnivå: Andelen stadsdelar som använt resultat från systematisk uppföljning av insatser med ett könsperspektiv för att utveckla verksamheten

Åtgärder	Ansvarig	Integrering i befintliga uppdrag/processer	Tidsplan	Uppföljning år 2 och 4 – SLK
Kompetenshöjande åtgärder kring normmedvetet arbetssätt inom handläggning/ beslut av insatser för personal inom IFO/FH och äldreomsorgen	Socialnämnd Nordost, Centrum, Sydväst och Hisingen, Äldre samt vård- och omsorgsnämnden och Nämnden för funktionsstöd	Enligt socialtjänstens kärnuppdrag, SoL och LSS	2019 - 2023	Kvalitativ uppföljning med nämnderna
Granska handläggningen och fortsätta att utveckla kvalitetssäkringen av handläggningen /beslut av insatser i socialtjänstprocessen utifrån ett jämställdhets- och likabehandlingsperspektiv	Socialnämnd Nordost, Centrum, Sydväst och Hisingen, Äldre samt vård- och omsorgsnämnden och Nämnden för funktionsstöd	<p>Samma som ovan</p> <p>Åtgärden är även kopplad till SDF Askim/Frölunda/Högsbo arbetet med jämställd myndighetsutövning som inleddes 2016</p>	2019 – 2023	<p>Socialstyrelsens öppna jämförelser på stadsdelsnivå:</p> <p>-Genomfört systematisk uppföljning av insatser med ett könsperspektiv</p>

Utbildning och arbete – fritt från könsstereotypa normer

Utbildnings- och yrkesval är viktiga jämställdhetsfrågor då dessa lägger grunden för hälsa, delaktighet och inflytande, välstånd och egen försörjning. För det krävs ett skolväsende som ger likvärdiga möjligheter och villkor för alla barn och elever oberoende kön.² Återkommande undersökningar visar att pojkar presterar sämre än flickor i skolan. Samtidigt behöver även andra aspekter vägas in i analysen av skolresultat och prestationer såsom klass, funktionalitet, etnicitet och föräldrars utbildningsbakgrund bland annat. Bidragande orsaker kan vara allt från normer och strukturella grunder, till en lärares bemötande och vilka förväntningar läraren har på sina barn och elever.³

Skolväsendet har ett ansvar för att motverka traditionella könsroller och enligt läroplanerna ska alla barn och elever få pröva och utveckla sina förmågor och sina intressen oavsett könstillhörighet. I Göteborg har förskolorna generellt mer erfarenhet av att arbeta normmedvetet kring könsroller än övriga skolväsendet, men på det stora hela reproduceras stereotypa könsroller. Det är därför viktigt att skolpersonalen reflekterar över hur de bemöter barn och elever, vilket påverkar barns självbild och identitet och i förlängningen också utbildnings- och yrkesval.⁴ Barn och unga behöver ett kontinuerligt stöd i sin utveckling fritt från könsstereotypa normer från förskolan och uppåt i skolåren, genom en stärkt samverkan och samsyn mellan de olika skolformerna.

I Göteborg, såsom landet i övrigt, är utbildnings- och yrkesval könsstereotypa, speciellt inom utbildningar och yrken relaterat till yrkesförberedande program inom teknik och omsorg. Detta återspeglas bland annat i de årliga gymnasierapporterna som Göteborgs kommunalförbund tar fram. En studie- och yrkesvägledningen som arbetar normmedvetet har en central roll i att stödja och uppmuntra elever till icke-könsstereotypa val, men det är också hela skolans ansvar att integrera studie- och yrkesvägledningen i undervisningen och stödja icke-könsstereotypa val. Detta måste också ske i samverkan med näringslivet.

Staden arbetar med arbetsmarknadsinsatser för att kvinnor och män som befinner sig långt från arbetsmarknaden ska få ett jobb. Utöver kön är etnisk bakgrund, funktionshinder och ålder viktiga dimensioner att ta hänsyn till.

För att stimulera val som inte är könsstereotypa behöver prao-, praktikplatser, verksamhetsförlagt lärande (vfl), arbetsplatsförlagt lärande (apl) och ferieplatser som tillhandahålls fördelas normmedvetet när elever och deltagare matchas till olika typer av praktikplatser och arbetstillfällen. Marknadsföringen, information och material om olika studie- och yrkesmöjligheter behöver också vara normmedveten för att stimulera till icke könsstereotypa val.

---

² Med skolväsende menas de skolformer som anges i skollagen, d v s förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna. I skolväsendet ingår också fritidshem som kompletterar utbildningen i förskoleklass, grund/sär/skola, specialskola och vissa särskilda utbildningsformer. Lag (2015:482).

³ Heikkilä Mia (2015) - Kunskapsöversikt på forskning, genus och jämställdhet, fördjupning skola och skolprestationer; SOU 2015:51 - Könsskillnader i skolprestationer - idéer om orsaker.

⁴ SOU 2015:86, s.459f; Skolinspektionen "Förskolans arbete med jämställdhet", (2017:passim

Utbildning och arbete – fritt från könsstereotypa normer				
Mål: Ett aktivt arbete bedrivs för att motverka könsstereotypa normer kring utbildning och yrkesval				
Förväntade långsiktiga effekter: - Barn och elevers studieval och framtida yrkesval, samt deltagares yrkesval mindre könsstereotyp. Förväntade kortsiktiga effekter: - Normmedvetet förhållningssätt bland personal inom skolväsendet för att motverka könsmonster som begränsar individers utveckling, val och lärande. - Främja icke könsstereotypa studie/yrkesval samt arbetsmarknadsutbildning. - Icke könsstereotyp tilldelning av praktikplatser (generellt), ferieplatser, samt apl och vfl.				
Effektindikatorer - GR - Andelen flickor och pojkar som väljer gymnasieutbildningar - GR - Brukarenkät förskolan – frågeområde förutsättningar fråga flickor och pojkar harsamma möjligheter; Elevenkät årskurs 8 och år 2 gymnasiet– grundläggande värden i undervisningen/lärandet och skolan (lika möjligheter oavsett kön) - Enligt årlig utvärdering av plan mot diskriminering och kränkande behandling – främjande och förebyggande åtgärder (Grundskoleförvaltningen/kvalitativ uppföljning aggregat)				
Åtgärder	Ansvarig	Integrering i befintliga uppdrag/processer	Tidsplan	Uppföljning år 2 och 4 - SLK
Kompetenshöjande åtgärder för ökad normmedvetenhet och att bemöta och motverka könsstereotypa normer hos personal inom: förskoleklass, fritidshem, förskolan, grundskolan, grundsärskolan och gymnasiet inklusive kultur och fritid, samt personal som arbetar med arbetsmarknadsinsatser	Förskolenämnden, Grundskolenämnden, Utbildningsnämnden, Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning	Utgår ifrån skollagen och läroplanernas värdegrundsarbete att motverka traditionella könsmonster och att studie- och yrkesval inte begränsas av kön, social eller kulturell bakgrund	2019 - 2023	Kvalitativ uppföljning med berörda nämnder
Ökad samverkan och samsyn mellan de olika skolformerna hur könsstereotypa normer ska motverkas	Förskolenämnden, Grundskolenämnden, Utbildningsnämnden Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning	Enligt kapitel om övergång och samverkan i läroplanen	2019 - 2023	Kvalitativ uppföljning med berörda nämnder
Ökad samverkan och samsyn kring information om framtida icke-könsstereotypa studieval och möjligheter	Grundskolenämnden, Utbildningsnämnden, Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning	Enligt läroplanernas kapitel om utbildningsval, arbete och samhällsliv och förordning 2011:1108 om vuxenutbildning	2019 - 2023	Kvalitativ uppföljning med berörda nämnder

Marknadsföring, information och studie- och yrkesvägledning sker normmedvetet	Grundskolenämnden, Utbildningsnämnden, Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning	Samma som ovan	2019 – 2023	Kvalitativ uppföljning med berörda nämnder
Anskaffning/rekrytering och fördelning av prao- och praktikplatser (generellt), apl, vfl, samt feriejobb sker normmedvetet, i grundskolan, introduktionsprogrammen på gymnasiet och Arbvux	Grundskolenämnden, Utbildningsnämnden, Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning	Samma som ovan	2019 - 2023	Kvalitativ uppföljning med berörda nämnder, samt kvalitativ elev- och aktivitetsuppföljning på arb.vux

Frihet från våld

Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck är allvarliga samhällsproblem. De som dessutom bryter mot normer kring sexualitet, könsidentitet och funktionalitet lever med en särskild utsatthet. Studier publicerade under de senaste tio åren visar att våld mot kvinnor med funktionsnedsättning är mer omfattande än mot kvinnor utan funktionsnedsättning t.ex. Enligt Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionshinder är det också dubbelt så vanligt att elever med funktionsnedsättning känner sig otrygga i skolan och fyra gånger vanligare att de utsätts för mobbning.

Våld är ett begrepp som kan ta sig olika uttryck, såsom fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och som även kan ske digitalt. Planen omfattar dessa former och utgår ifrån Per Isdals definition där ”våld är en handling riktad mot en person som genom denna handling skadar, smärtar eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från något som den vill”.⁵

Den åldersgrupp som löper störst risk att utsättas för våld, sexualbrott och hatbrott är unga mellan 16 och 24. Det är också i denna grupp som andelen unga som utsätts för homofobiska hatbrott är högst. Killar är betydligt oftare inblandade i olika våldshändelser jämfört med tjejer och en påfallande stor andel av de misstänkta för sexualbrott, misshandel och homofobiska hatbrott är unga killar.⁶

Det finns kopplingar mellan destruktiva maskulinitetsnormer och våld, normer som karaktäriseras av styrka, aggressivitet och makt. Studier som Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och Världsbanken gjort visar bland annat på att det finns ett samband mellan våldsutövande och stereotypa eller sexistiska uppfattningar om kön. Ett effektivt våldsförebyggande arbete behöver därför ha en genusförändrande ansats, dvs att utmana och förändra etablerade könsstereotypa föreställningar, och utvecklas med en förståelse för kopplingar mellan destruktiva normer för maskulinitet och våld.

Fokus för det främjande och förebyggande arbetet kommer att ligga på förskolan upp till och med gymnasiet, liksom samarbetet med förenings- och ungdomskonsulenter och fältassistenter i stadsdelarna. Det involverar även idrotts- och föreningsrörelsen som arbetar med barn och unga med tidiga, förebyggande och främjande insatser för att förhindra att våld uppstår. Denna uppgift ska genomsyra all verksamhet och ska därför vara en integrerad del i det pedagogiska arbetet. Barn- och elevhälsans arbete är också centralt i det förebyggande arbetet mot våld. De främjande och förebyggande insatserna behöver rikta sig till en bred grupp eftersom föreställningen om våld och hot som legitima uttryck för maskulinitet upprätthålls av individer oavsett kön och bakgrund.

Samverkan behöver också stärkas i det främjande och förebyggande arbetet med aktörer i det omgivande närsamhället, såsom idrotts- och föreningsliv, mötesplatser för föräldrar och polis till exempel.

---

⁵ Isdal, P (2001) Meningen med våld. Gothia.

⁶ Ungdomsstyrelsen (2013) - Unga och Våld – en analys av maskulinitet och förebyggande verksamhet

Frihet från våld				
Mål: Våldsincidenter, trakasserier och kränkande behandling p g a destruktiva maskulinitetsnormer har minskat i skolväsendet och föreningslivet				
Förväntade långsiktiga effekter: <ul style="list-style-type: none"> - Ökade skolresultat till följd av bättre ökad närvaro och bättre arbetsmiljö - Förbättrad hälsa till följd av meningsfull fritid - Ökat antal aktiva inom föreningslivet (meningsfull fritid) Förväntade kortsiktiga effekter: <ul style="list-style-type: none"> - Förändrad syn på normer kring destruktiv maskulinitet och våld bland barn och unga - Ökad närvaro i skolan och i organiserad fritidsverksamhet - Föreningslivet arbetar aktivt med jämställdhet och anti-diskriminering (följs upp via HBTQ-planen) - Former utvecklats för god samverkan i det främjande och våldsförebyggande arbetet mellan skola, IFO, polis och civila samhällets aktörer. 				
Effektindikator <ul style="list-style-type: none"> - Antalet anmälda våldsincidenter till huvudman, trakasserier och kränkande behandling skolväsendet och föreningslivet - Närvaro på skolan 				
Åtgärder	Ansvarig	Integrering i befintliga uppdrag/processer	Tid s-pla n	Uppföljning år 2 och 4 - SLK
Kompetenshöjande åtgärder för ökad normmedvetenhet kring destruktiva normer kring maskulinitet och våld, för förskole-, skol- och fritidsverksamheter, socialtjänsten, samt idrotts- och föreningsverksamheten	Socialnämnd Nordost, Centrum, Sydväst och Hisingen, Förskolenämnd, Grundskolenämnden, Utbildningsnämnden, Idrotts- och föreningsnämnden	Del av det främjande och förebyggande arbetet och värdegrundsarbete enligt läroplanerna och skollagen	2019 - 2023	Kvalitativ uppföljning av med ett urval av några nämnderna Antalet nya bidragsgodkända föreningar som deltagit i obligatorisk utbildning i föreningskunskap där grundläggande kunskap om jämställdhet och antidiskriminering ingår.
Inkludera en genusförändrande ansats så att normer kring maskulinitet och våld utmanas i likabehandlingsarbetet och i det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet inom förskole-, skol- och kultur/fritidsverksamheterna samt idrotts- och föreningsverksamheten	Förskolenämnd, Grundskolenämnden, Utbildningsnämnden, Idrotts- och föreningsnämnden, Socialnämnd Centrum	Samma som ovan, samt som del av socialnämndens verksamhetsplanering.	2019 - 2023	Andelen verksamheter som arbetar utifrån en genusförändrande ansats i sitt likabehandlings-, trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete (uppföljning via Stratsys)

Metodstöd till verksamheter i att stimulera åskådaringripande mot genusrelaterat våld (t ex MVP), samt våld kopplat till sexualitet, könsidentitet och funktionalitet	Grundskolenämnden, Utbildningsnämnden	Samma som ovan.	2019 - 2023	Andelen verksamheter som implementerar metoder för att stimulera åskådaringripande (uppföljning via Stratsys)
Stärkt samverkan och samsyn hur destruktiva normer och våld ska motverkas och hur det förebyggande arbetet ska bedrivas mellan olika kommunala instanser och med polismyndigheten och civila samhällets aktörer som når inblandade målgrupper	Socialnämnd Nordost, Centrum (samordnande), Sydväst och Hisingen, Förskolenämnd, Grundskolenämnden, Utbildningsnämnden, Idrotts- och föreningsnämnden	Samma som ovan.	2019 - 2023	Kvalitativ uppföljning med berörda nämnder, stadens samordnare i stadens trygg-i- arbete, samt med samordningsgruppen för våld i nära relationer

